

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA ROSYJSKIEGO

jako drugiego w szkole podstawowej (od początku w klasie VII)

Wstęp	2
1. Założenia programu	2
2. Cele nauczania	2
3. Treści nauczania	4
4. Przewidywane osiągnięcia uczniów	9
5. Uwagi metodyczne dotyczące realizacji programu	10
6. Kontrola i ocena wyników nauczania	15
Bibliografia	16

Wstęp

Program został opracowany z myślą o pracy z uczniami rozpoczynającymi naukę języka rosyjskiego w VII klasie ośmioklasowej szkoły podstawowej (II etap edukacyjny – język obcy nowożytny nauczany jako drugi), na podstawie dokumentu **Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej** (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej).

Podstawa programowa (II etap edukacyjny – język obcy nauczany jako drugi) uwzględnia dwa warianty:

- II.2. – od początku w klasie VII
- II.2.DJ – od początku w klasie VII w oddziałach dwujęzycznych

Punkt odniesienia dla **Programu nauczania języka rosyjskiego jako drugiego w szkole podstawowej (od początku w klasie VII)** stanowią zapisy zawarte w Podstawie programowej dla poziomu II.2

Program określa cele edukacyjne, treści programowe oraz przewidywane osiągnięcia uczniów. Jego główne zadania to pomoc nauczycielowi w:

- określeniu szczegółowych celów edukacyjnych,
- doborze skutecznych metod realizacji treści programowych,
- opracowaniu rozkładu materiału nauczania,
- opracowaniu planu wynikowego,
- opracowaniu przedmiotowego systemu oceniania,
- opracowaniu systemu kontroli wyników nauczania,
- gromadzeniu własnych materiałów wspierających proces dydaktyczny,
- doborze podręcznika.

Treści nauczania nie zostały podzielone na poszczególne klasy. Nauczyciel sam decyduje o kolejności realizacji materiału.

1. Założenia programu

Od nowoczesnej szkoły społeczeństwo oczekuje przygotowania absolwentów do życia we współczesnej cywilizacji, do korzystania z możliwości, jakie ona tworzy, oraz do radzenia sobie z właściwymi jej problemami. Młody człowiek powinien więc osiąść umiejętność skutecznego komunikowania się, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych, planowania własnego rozwoju, dokonywania samooceny, rozwiązywania problemów we współpracy z in-

nymi osobami czy instytucjami. W związku z tym niniejszy program nauczania kładzie duży nacisk na przygotowanie uczniów do:

- świadomego udziału w procesie komunikacyjnym,
- świadomego posługiwania się językiem rosyjskim,
- kształtowania właściwej atmosfery podczas uczenia się języka rosyjskiego,
- kształtowania postawy nakierowanej na poznanie i zrozumienie stosunków polsko-rosyjskich, wspólnej historii, a przez to unikania stereotypów.

1.1. Podstawa programowa a zadania nauczyciela języka rosyjskiego

Zawarte w *Podstawie programowej* zadania ogólne muszą być realizowane przez wszystkich pracowników pedagogicznych szkoły, a więc także przez nauczycieli języka rosyjskiego. Wiąże się to z koniecznością poznania oraz zdobyciem umiejętności stosowania technik rozwijających takie kompetencje uczniów, jak:

- planowanie pracy,
- podejmowanie decyzji,
- praktyczne wykorzystywanie zdobytej wiedzy,
- dokonywanie samooceny,
- rozumienie, wykorzystywanie i refleksyjne przetwarzanie tekstów, w tym tekstów kultury, prowadzące do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa,
- wykorzystywanie wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów w sposób twórczy,
- skuteczne komunikowanie się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie,
- sprawne posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi,
- wyszukiwanie, selekcjonowanie i krytyczna analiza informacji z różnych źródeł,
- rozpoznawanie własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenie się,
- efektywne współdziałanie i praca w grupie.

2. Cele nauczania

Uświadamianie celów jest niezwykle istotne w przebiegu procesu dydaktycznego i wychowawczego. Formułuje je nauczyciel, informując o nich przede wszystkim uczniów, ale nie tylko. Dotyczy to także rodziców czy przełożonych. Powinien przedstawić je w sposób jasny, czytelny, zrozumiały. Dobrze sformułowane cele pozwalają nauczycielowi przygotować i przeprowadzić kontrolę wyników, uczniowi zaś umożliwiają dokonanie samooceny.

2.1. Cele nauczania języka obcego

Wśród celów nauczania języka obcego wyróżnić należy cele ogólne i cele szczegółowe lub operacyjne.

Jeśli chodzi o uczniów rozpoczynających naukę języka rosyjskiego w szkole podstawowej, za cele ogólne uznać należy, zgodnie z zapisami w *Podstawie programowej*:

- posługiwanie się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych,
- rozumienie bardzo prostych i krótkich wypowiedzi ustnych artykułowanych wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także krótkich i prostych wypowiedzi pisemnych w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych,
- samodzielne formułowanie bardzo krótkich, prostych i zrozumiałych wypowiedzi ustnych i pisemnych, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych,
- uczestniczenie w prostej rozmowie i reagowanie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych,
- dokonywanie zmiany formy przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Cele szczegółowe związane są przede wszystkim z nabywaniem i rozwijaniem przez uczniów czterech podstawowych sprawności językowych:

1. rozumienia ze słuchu (receptywna):

- uczeń rozumie ze słuchu bardzo proste, krótkie wypowiedzi (np. wiadomości, instrukcje, komunikaty, rozmowy) artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka,
- reaguje na polecenia,
- określa główną myśl tekstu,
- znajduje w tekście określone informacje,
- określa intencje nadawcy/autora tekstu,
- określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników);
- rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi;

2. czytania ze zrozumieniem (receptywna):

- uczeń rozumie krótkie, bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, historyjki obrazkowe z tekstem, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy i proste teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach),
- określa główną myśl tekstu,
- znajduje w tekście określone informacje,
- określa intencje nadawcy/autora tekstu,
- określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu);
- rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu;

3. mówienia (produktywna):

- uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne, w których:
  - nawiązuje kontakty towarzyskie, przedstawia siebie i inne osoby,
  - rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź),
  - stosuje zwroty i formy grzecznościowe,
  - uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
  - proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje,
  - zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
  - składa życzenia, odpowiada na życzenia,
  - wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
  - pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
  - nakazuje, zakazuje,
  - opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i czynności,
  - opowiada o wydarzeniach życia codziennego,
  - przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości,
  - przedstawia informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach)
  - opisuje swoje upodobania,
  - wyraża swoje opinie, uczucia i emocje,
  - zgadza się lub nie zgadza się z opinią,
  - przedstawia intencje i plany na przyszłość;
- uczeń stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji;

4. pisania (produktywna):

- uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne w formie prostych wyrażen i zdań (np. wiadomość, e-mail, SMS, wpis na blogu, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, historyjkę, krótki opis), w których:
  - nawiązuje kontakty towarzyskie, przedstawia siebie i inne osoby,
  - rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie),
  - stosuje zwroty i formy grzecznościowe,
  - uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę),
  - proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje,
  - zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
  - składa życzenia, odpowiada na życzenia,
  - wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
  - pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
  - nakazuje, zakazuje,
  - opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności,

- opisuje wydarzenia życia codziennego,
- przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- opisuje swoje upodobania,
- wyraża swoje opinie, uczucia i emocje,
- opisuje intencje i plany na przyszłość,
- uczeń stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji;

Warto zwrócić uwagę na fakt, że szczegółowe cele językowe powinny być formułowane w sposób zoperacjonalizowany. Znaczy to, że należy precyzyjnie określać umiejętności, które uczeń posiada w wyniku procesu dydaktycznego (np. uczeń umie opowiedzieć o swojej szkole, przedstawić siebie i inne osoby, poprosić o powtórzenie bądź wyjaśnienie (sprezycyzowanie) tego, co powiedział rozmówca, itp.). Dzięki temu nauczycielowi będzie znacznie łatwiej przygotować i przeprowadzić kontrolę wyników nauczania, uczeń zaś będzie mógł dokonać samooceny.

2.2. Cele ogólnowychowawcze kursu językowego

Lekcje języka rosyjskiego powinny służyć realizacji wychowawczych zadań szkoły zapisanych w *Podstawie programowej*.

Nauczyciele w pracy wychowawczej, wspierając w tym zakresie działania rodziców, kształtują u uczniów cechy i postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak:

- uczciwość,
- wiarygodność,
- odpowiedzialność,
- wytrwałość,
- poczucie własnej wartości,
- szacunek dla innych ludzi,
- ciekawość poznawcza,
- kreatywność,
- przedsiębiorczość,
- kultura osobista,
- gotowość do uczestnictwa w kulturze,
- gotowość do podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej,
- poszanowanie tradycji i kultury własnego narodu,
- poszanowanie dla innych kultur i tradycji.

Uwzględniając specyfikę lekcji języka rosyjskiego, szczególną uwagę zwrócić należy na następujące aspekty:

- rozwijanie u uczniów poczucia własnej tożsamości kulturowej,
- kształtowanie postawy otwartości i ciekawości wobec kultur innych krajów, w szczególności zaś wobec kultury Rosji,

- kształtowanie postawy tolerancji wobec innych kultur, religii i sposobów myślenia,
- kształtowanie umiejętności bezkonfliktowego kontaktowania się z przedstawicielami innych kultur.

3. Treści nauczania

Treści nauczania zostały zaprezentowane w całości, bez podziału na poszczególne klasy. Pozwala to nauczycielowi na realizację materiału w kolejności, która, jego zdaniem, najbardziej odpowiada zaawansowaniu językowemu uczniów oraz ich zainteresowaniom.

3.1. Materiał fonetyczny

Wymowa

- samogłosek: **а, о, и, у, ы** w sylabie akcentowanej,
- samogłosek: **а, о, и, у, ы** w sylabie nieakcentowanej, z uwzględnieniem ich redukcji,
- samogłosek jutowanych; **е, ё, ю, я** po spółgłosce w sylabie akcentowanej,
- samogłosek jutowanych: **е, ё, ю, я** na początku wyrazu,
- samogłosek jutowanych: **е, ё, ю, я** po samogłosce oraz po znaku miękkim i twardym,
- samogłosek jutowanych: **е, ю, я** po spółgłosce w sylabie nieakcentowanej,
- spółgłosek: **ж, ш, ц,**
- spółgłosek: **ч, щ,**
- spółgłosek miękkich: **п, б, в, ф** w wygłosie,
- spółgłosek miękkich ze szczególnym uwzględnieniem: **д, з, л, с, р, т,**
- przedniojęzykowego **л,**
- partykuły zwrotnej: **-ся, -сь** w czasownikach,
- zakończeń: **-тся, -ться,**
- spółgłosek bezdźwięcznych przed spółgłoskami: **б, г, д, ж, з,**
- połączeń spółgłoskowych: **св, кв, тв, хв, цв,**
- połączeń literowych: **стн, здн, лиц, вств,**
- połączeń spółgłoskowych: **сч, зч, гк, гч, сж,**
- połączenia spółgłoskowego w wyrazach typu: **что, чтобы,**
- grupy fleksyjnej: **-ого, -его,**
- przyimków z następującymi po nich wyrazami.

Intonacja

- zdania oznajmującego,
- zdania pytającego ze słowem pytającym,
- zdania pytającego bez słowa pytającego,
- niepełnego zdania pytającego zaczynającego się od spójnika „а”,
- zdania wykrzyknikowego lub pytającego wyrażającego emocje.

Akcentuacja

W odróżnieniu od języka polskiego, akcent w języku rosyjskim jest ruchomy i może padać na różne sylaby, w zależności od wyrazu i jego formy. Ponieważ zjawisko to stanowi dość duży problem dla polskiego ucznia, wymaga szczególnej uwagi nauczyciela w toku całego procesu dydaktycznego.

Uczeń musi mieć świadomość konsekwencji, jakie mogą pociągać za sobą błędy akcentowe (np. zmiana znaczenia wyrazu **му́ка**, **мука́**).

Czasownik

- czasowniki dwusylabowe i wielosylabowe z akcentem nieruchomym: **делать**, **читать**, **говорить**,
- czasowniki dwusylabowe i wielosylabowe z akcentem ruchomym w formach czasu teraźniejszego i przyszłego prostego, typu: **любить**, **купить**, **писать**, **учить**, **смотреть**,
- czasowniki dokonane i niedokonane z przedrostkiem **вы-**,
- formy czasu teraźniejszego czasownika **хотеть**,
- formy czasu przeszłego czasownika **быть**: **была**, **было**, **были**,
- formy czasu przeszłego czasownika **быть** z przeczeniem **не**: **не был**, **не была**, **не было**, **не были**,
- formy czasu przeszłego czasowników z bezokolicznikiem zakończonym na: **-ти**, **-чь**,
- formy czasu przeszłego czasowników z jednosylabowym bezokolicznikiem typu: **жить**, **дать**, a także czasowników utworzonych od nich za pomocą przedrostka, np.: **отдать**, **прожить**,
- formy czasu przeszłego czasowników z tematem zakończonym na **-ня**, np. **занять**, **заняться**.

Rzeczownik

- rzeczowniki z akcentem nieruchomym na temacie, typu: **парта**, **урок**,
- rzeczowniki z akcentem nieruchomym na końcówce (z wyjątkiem mianownika i biernika liczby pojedynczej), typu **карандаш**,
- rzeczowniki z akcentem ruchomym, w liczbie pojedynczej na końcówce, a w liczbie mnogiej na temacie, typu **окно**,
- rzeczowniki z akcentem ruchomym, w liczbie pojedynczej na temacie, a w liczbie mnogiej na końcówce, typu: **берег**, **учитель**,
- rzeczowniki z akcentem ruchomym, w liczbie pojedynczej na końcówce (z wyjątkiem biernika), w liczbie mnogiej na temacie, typu **спина**,
- rzeczowniki z akcentem ruchomym, w liczbie pojedynczej na końcówce (z wyjątkiem biernika), w liczbie mnogiej na końcówce (z wyjątkiem mianownika i biernika), typu **рука**,

- rzeczowniki z akcentem ruchomym, w liczbie pojedynczej na temacie, a w liczbie mnogiej na końcówce (z wyjątkiem mianownika i biernika), typu **площадь**,
- rzeczowniki z akcentem ruchomym, w liczbie pojedynczej na temacie, a w liczbie mnogiej na końcówce (z wyjątkiem mianownika), typu: **мать**, **дочь**.

Przymiotnik

- przymiotniki z akcentem nieruchomym na temacie (zakończone na: **-ий**, **-ый**),
- przymiotniki z akcentem nieruchomym na końcówce (zakończone na: **-ой**).

Liczebnik

- liczebniki główne z akcentem nieruchomym na temacie (11–19, 90, 1000),
- liczebniki główne z akcentem nieruchomym na końcówce (1–10, 20, 30, 40, 100),
- liczebniki główne z akcentem nieruchomym na końcówce pierwszej części liczebnika złożonego w dopełniaczu, celowniku, narzędniku i miejscowniku (50–80),
- liczebniki główne z akcentem ruchomym: w mianowniku, dopełniaczu i bierniku na temacie, w celowniku, narzędniku i miejscowniku na końcówce (200–900),
- liczebniki porządkowe z akcentem nieruchomym na temacie (zakończone na: **-ий**, **-ый**),
- liczebniki porządkowe z akcentem nieruchomym na końcówce (zakończone na: **-ой**).

Zaimek

- zaimki z akcentem nieruchomym na pierwszej sylabie, np. **это**,
- zaimki z akcentem nieruchomym na przedostatniej sylabie końcówki, np. **такой**, **такому**,
- zaimki z akcentem nieruchomym na ostatniej sylabie końcówki, np. **мой**, **моему**.

3.2. Tematy i sytuacje

1. Zawieranie znajomości:

- powitania i pożegnania,
- przedstawianie osób (imię, nazwisko, imię odojcowskie),
- narodowość,
- kraj,
- miejsce zamieszkania, adres,
- wiek.

2. Uczeń i jego rodzina:

- członkowie rodziny,
- miejsce zamieszkania,
- zajęcia, zawody, miejsce pracy,
- zainteresowania,
- spędzanie czasu wolnego,
- codzienne czynności.

3. Środowisko szkolne ucznia:

- koledzy i koleżanki,
- nauczyciele,
- szkoła (typ, nazwa),
- klasa (wygląd, podstawowe wyposażenie),
- przedmioty szkolne, rozkład zajęć,
- różne sytuacje i czynności na lekcjach,
- przybory szkolne,
- oceny szkolne (system ocen w Polsce i w Rosji).

4. Dom rodzinny ucznia:

- wygląd i położenie domu/mieszkania,
- wygląd i wyposażenie własnego pokoju,
- rozkład pomieszczeń,
- podstawowe wyposażenie poszczególnych pomieszczeń.

5. Czas wolny ucznia:

- zainteresowania, hobby,
- sposoby spędzania czasu wolnego,
- spotkania z rówieśnikami,
- wycieczki,
- plany wakacyjne.

6. Sport w życiu ucznia:

- popularne dyscypliny sportowe,
- sprzęt sportowy,
- obiekty sportowe,
- uprawianie sportu.

7. Określanie czasu:

- pory roku,
- nazwy miesięcy,
- dni tygodnia,
- pory dnia,
- daty,
- czas na zegarze.

8. Turystyka, podróz:

- środki transportu,
- przygotowania do podróży,
- dworzec kolejowy i port lotniczy,
- wybrane miejsca, które warto zobaczyć,
- pocztówki z podróży,
- w hotelu, schronisku.

9. Zdrowie, higiena, samopoczucie:

- samopoczucie,
- najczęstsze choroby i ich podstawowe objawy,
- wizyta u lekarza,
- opieka nad chorym.

10. Środki komunikacji miejskiej:

- metro, autobus, tramwaj, taksówka,
- posługiwanie się planem miasta,

- zwroty grzecznościowe na ulicy i w środkach komunikacji miejskiej,
- uzyskiwanie i udzielanie informacji dotyczących położenia określonych obiektów w mieście.

11. Polska i Rosja – wybrane informacje o kraju i ludziach:

- podstawowa wiedza o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem rosyjskim, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego:
  - główne miasta,
  - stolicy (najstłynniejsze obiekty i zabytki),
  - słynni Polacy i słynni Rosjanie.

12. Komunikacja międzyludzka:

- rodzaje korespondencji (list, karta pocztowa, SMS, e-mail, wpis na czacie/forum,
- rozmowa telefoniczna,
- zwroty grzecznościowe w korespondencji i rozmowie telefonicznej.

13. Zakupy:

- rodzaje sklepów,
- nazwy podstawowych towarów,
- jednostki wagi,
- rozmiary,
- kolory,
- ceny,
- data przydatności,
- zwroty grzecznościowe podczas dokonywania zakupów,
- poczta (kupowanie znaczków, kopert, kart pocztowych; wysyłanie listów, kart pocztowych),
- fryzjer (podstawowe usługi).

14. Relacje emocjonalne pomiędzy młodymi ludźmi

- przyjaźń i przyjaciele,
- wzajemna pomoc,
- pierwsza miłość.

15. Posiłki, lokale gastronomiczne:

- typowe posiłki w domu,
- różne potrawy polskie i rosyjskie,
- różne lokale gastronomiczne,
- pobyt w lokalu gastronomicznym,
- przepisy kulinarne polskie i rosyjskie.

16. Świat przyrody:

- zjawiska atmosferyczne,
- prognoza pogody,
- rośliny i zwierzęta
- zmiany w przyrodzie w różnych porach roku, krajobraz.

17. Tradycje i zwyczaje w Polsce i w Rosji:

- najpopularniejsze święta (Boże Narodzenie, Wielkanoc),
- uroczystości rodzinne (urodziny, imieniny itd.),
- spotkania towarzyskie.

18. Zainteresowania kulturalne ucznia:

- muzyka,
- film,
- literatura.

19. Charakterystyka człowieka:

- wygląd zewnętrzny,
- cechy charakteru.

3.3. Materiał gramatyczny

Czasownik

- czasownik **звать** w zwrocie: **меня зовут**,
- formy czasu teraźniejszego, przeszłego i przyszłego prostego oraz złożonego czasowników regularnych I i II koniugacji,
- bezokoliczniki zakończone na **-ть, -ти**,
- formy czasu teraźniejszego, przeszłego i przyszłego czasowników zwrotnych,
- formy osobowe czasowników: **хотеть, любить** z bezokolicznikiem,
- czasowniki dokonane i niedokonane tworzone za pomocą przedrostków lub przyrostka **-ва**,
- formy osobowe czasownika **быть** w czasie przeszłym i przyszłym,
- formy osobowe czasownika **жить** w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym,
- czasowniki o odmiennym niż w języku polskim rządzie: **учить, работать, болеть, влюбиться, писать, звонить, поздравлять, радоваться**,
- formy osobowe czasu teraźniejszego, przeszłego i przyszłego czasowników: **ждать, бежать, есть**,
- formy osobowe czasu przeszłego i przyszłego prostego czasowników: **дать, поехать, купить, увидеть**,
- formy osobowe czasowników typu: **пить, шить**,
- konstrukcje: **должен, должна, должны** w połączeniu z bezokolicznikami,
- formy trybu rozkazującego 2 os. l. poj. i l. mn. zakończone na: **-й** i **-и**,
- formy trybu rozkazującego 2 os. l. poj. i mn. zakończone na spółgłoskę ze znakiem miękkim,
- formy trybu rozkazującego z wyrazami: **пусть, пускай**,
- formy osobowe czasu teraźniejszego, przeszłego i przyszłego czasowników: **вести, везти, нести**,
- bezokolicznik czasowników zakończonych na: **-чь**.

Rzeczownik

- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju żeńskiego i męskiego zakończonych na: **-а, -я**,

- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju męskiego, typu: **ученик, стол**,
- formy gramatyczne rzeczownika **час** w połączeniu z liczebnikami,
- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju nijakiego, typu: **окно, поле**,
- rzeczowniki nieodmienne,
- rzeczowniki liczby poj. i mn. określające osoby według ich narodowości i miejsca zamieszkania,
- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju męskiego, typu: **друг, врач, гость, учитель, пляж**,
- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju żeńskiego, typu: **экскурсия, площадь**,
- wyrażenie **друг друга** z przyimkiem i bez przyimka,
- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju nijakiego, typu: **путешествие**,
- formy gramatyczne rzeczowników: **мать, дочь**,
- formy gramatyczne nazwisk rosyjskich, typu: **Пушкин, Лермонтов, Ельцин**,
- formy rzeczowników rodzaju nijakiego, typu: **время, имя**,
- formy gramatyczne rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego o temacie zakończonym na: **ж, ш, ч, щ**,
- formy gramatyczne rzeczowników typu: **лицей, техникум**,
- formy biernika liczby mnogiej rzeczowników żywotnych,
- formy miejscownika liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju męskiego, typu: **лес, мост, сад, берег** po przyimkach: **в, на, о**.

Przymiotnik

- formy gramatyczne przymiotników twardo- i miękkotematowych,
- formy gramatyczne liczby pojedynczej i mnogiej przymiotników o temacie zakończonym na: **ж, ш, ч, щ**,
- formy gramatyczne liczby pojedynczej i mnogiej przymiotników o temacie zakończonym na: **к, г, х**,
- stopniowanie przymiotników,
- przymiotniki z rzeczownikami i liczebnikami (**два зелёных карандаша**),
- krótka forma przymiotników: **знакомый, больной, похожий, правый**,
- przymiotniki: **рад, доволен**.

Zaimek

- zaimek wskazujący **это**,
- formy gramatyczne zaimków osobowych,
- formy gramatyczne zaimków pytających: **кто, что, какой**,
- zaimek pytający **который** dla określania stosunków czasowych,
- formy gramatyczne zaimków dzierżawczych,
- formy gramatyczne zaimków wskazujących: **этот, тот**,
- formy gramatyczne zaimka zwrotnego **себя**,
- formy gramatyczne zaimków: **каждый, который**.

Liczebnik

- mianownik liczebników głównych od 1 do 100,
- dopełniacz liczebników głównych od 1 do 30,
- liczebniki główne w połączeniu z rzeczownikami i przymiotnikami,
- liczebniki główne zestawione,
- mianownik liczebników głównych od 100 do 1000,
- formy gramatyczne liczby pojedynczej liczebników porządkowych, typu: **первый, второй, третий, восьмой**.

Przysłówek

- przysłówki miejsca, kierunku i czasu: **где, куда, когда, здесь, там, сюда, туда, сегодня, вчера, завтра, утром, вечером, дома, домой**,
- przysłówki typu: **близко, рядом, далеко, недалеко, напротив**,
- przysłówki typu: **холодно, жарко**,
- przysłówki typu: **по-моему, по-русски**,
- przysłówki typu: **красиво, весело**,
- przysłówki typu: **мало, много**,
- stopniowanie przysłówek.

Przymimek

- przymyki: **в, на, у, над, под, перед, за, у** dla określenia miejsca pobytu lub położenia,
- przymimek **у** z rzeczownikiem lub zaimkiem dla wyrażenia posiadania,
- przymyki: **в, на, к, из, с, от**, dla określenia kierunku ruchu,
- przymimek **после** z rzeczownikami dla określenia czasu,
- przymimek **по** z rzeczownikami w celowniku,
- przymyki: **за, через, после** dla określenia relacji czasowych,
- przymimek **за** z rzeczownikami w narzędniku dla określenia celu (**идти за хлебом**),
- konstrukcje przymimkowe: **с... до..., с... по..., за... до..., через..., после...** dla określenia relacji czasowych.

Spójnik

- spójniki: **а, и, но**,
- spójniki wprowadzające zdania podrzędnie złożone: **потому что, если**,
- spójnik **поэтому**.

Partykuła

- partykuły: **да, нет, не**,
- partykuły: **-то** i **-нибудь** z przysłówkami i zaimkami pytającymi.

Składnia

- zdania proste nierozwinięte i rozwinięte,
- zdania przeczące i twierdzące,
- zdania pytające z wykorzystaniem słów pytających,

- zdania pytające bez słów pytających, z wykorzystaniem intonacji,
- zdania współrzędnie złożone bezspójnikowe,
- zdania współrzędnie złożone ze spójnikami: **и, а, но**,
- zdania podrzędnie złożone ze spójnikami: **потому что, если**.

3.4. Materiał ortograficzny

- oznaczanie głosek za pomocą liter alfabetu rosyjskiego,
- oznaczanie miękkości spółgłosek za pomocą liter: **е, ё, ю, я, и** oraz **ь**,
- pisownia samogłosek po spółgłoskach: **ж, ш, ц**,
- pisownia samogłosek po spółgłoskach: **ч, щ**,
- pisownia znaku miękkiego w bezokoliczniku,
- pisownia znaku miękkiego w drugiej osobie liczby pojedynczej czasowników w czasie teraźniejszym i przyszłym prostym,
- pisownia znaku miękkiego w liczebnikach głównych 5–20, 30, 50–80, 500–900,
- pisownia znaku miękkiego w niektórych formach liczebników porządkowych (**третья, седьмой, восьмой**),
- pisownia znaku miękkiego w mianowniku i bierniku liczby pojedynczej oraz w narzędniku liczby pojedynczej rzeczowników typu: **тетрадь, площадь, мать, дочь**,
- pisownia znaku miękkiego w formach trybu rozkazującego czasowników,
- pisownia wyrazów: **что, чтобы, конечно**,
- pisownia czasowników zwrotnych zakończonych na **-ться**,
- pisownia końcówek: **-ого, -его** w dopełniaczu liczby pojedynczej zaimków, przymiotników i liczebników porządkowych,
- pisownia nazw mieszkańców miast i państw,
- pisownia znaku miękkiego w formach czasu teraźniejszego i przeszłego prostego czasowników typu: **пить / выпить**,
- pisownia końcówek rzeczowników w celowniku liczby mnogiej w opozycji do języka polskiego (**ученикам – uczniom**),
- pisownia znaku miękkiego w formach zaimka **чей**,
- pisownia przysłówek typu: **по-моему, по-новому**,
- pisownia przedrostków: **с-, от-** w opozycji do polskich: **z-, od-**,
- pisownia zaimków i przysłówek z partykułami: **-то, -нибудь**,
- pisownia znaku twardego (po przedrostkach zakończonych na spółgłoskę lub będących spółgłoską, a przed samogłoską jotowaną),
- pisownia partykuły **бы** z czasownikami i przysłówkami.

4. Przewidywane osiągnięcia uczniów

4.1. Sprawność rozumienia ze słuchu

Uczeń powinien:

- kojarzyć dźwięki z ich obrazami graficznymi,
- rozróżniać dźwięki w wyrazach brzmiących podobnie,
- rozróżniać sylaby akcentowane i nieakcentowane,
- wskazać akcent logiczny w zdaniu,
- rozróżniać poszczególne wyrazy w zdaniach,
- odróżniać zdania oznajmujące, pytające i wykrzyknikowe,
- odróżniać zdania oznajmujące od zdań pytających bez słowa pytającego,
- prawidłowo reagować, zarówno werbalnie jak i niewerbalnie, na polecenia nauczyciela dotyczące sytuacji szkolnej,
- prawidłowo reagować na pytania nauczyciela lub innych uczniów w zakresie tematyki przewidywanej programem,
- rozumieć zdania składające się ze znanych wyrazów,
- rozumieć sens prostych autentycznych wypowiedzi,
- rozumieć bardzo krótkie, proste teksty fabularne, domyślając się z kontekstu znaczenia nieznanymi wyrazami,
- wyodrębnić w tekście istotną informację,
- rozumieć krótkie, proste wypowiedzi dialogowe i monologowe wypowiedziane przez naturalnych użytkowników języka w tempie dostosowanym do celów dydaktycznych w sytuacji zakłóceń zewnętrznych, dotyczące tematyki zgodnej z programem nauczania (nagranie CD lub DVD),
- klasyfikować i zapamiętywać potrzebne mu informacje z tekstu,
- określać kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, uczestników),
- rozróżniać formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

4.2. Sprawność mówienia

Uczeń powinien:

- zadawać nauczycielowi lub kolegom pytania odnoszące się do sytuacji rzeczywistej lub zaaranżowanej za pomocą różnych środków dydaktycznych,
- udzielić odpowiedzi twierdzącej lub przeczącej na pytania nauczyciela lub innych uczniów,
- uzyskać określone informacje dotyczące sytuacji rzeczywistej lub zaaranżowanej,
- modyfikować dialog – wzorzec, wprowadzając własne realia,
- przeprowadzić rozmowę (np. telefoniczną) w zakresie tematyki programowej,
- stosować w dialogach zwroty grzecznościowe,
- wyrażać swoje opinie,
- przekazać treść prostej, krótkiej wypowiedzi lub tekstu fabularnego w formie krótkiego opowiadania,

- sformułować krótką wypowiedź polegającą na wprowadzeniu do opracowanego wcześniej tekstu realiów własnych,
- zredagować bardzo krótką wypowiedź zawierającą fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- wypowiedzieć się bardzo krótko na temat zdarzenia autentycznego lub zaaranżowanego za pomocą prostych środków dydaktycznych z zastosowaniem leksyki i konstrukcji gramatycznych i składniowych określonych w programie,
- odgrywać różne role w procesie komunikowania się,
- opanować pamięciowo 2–3 wiersze lub teksty piosenek,
- stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

4.3. Sprawność czytania ze zrozumieniem

Uczeń powinien:

- przeczytać opracowany tekst drukowany z zaznaczonym akcentem, przestrzegając zasad prawidłowej wymowy, akcentuacji i intonacji,
- przeczytać poprawnie opracowany tekst pisany z zaznaczonym akcentem,
- wyszukać w tekście znane wyrazy, zdania lub fragmenty będące odpowiedziami na pytania dotyczące tegoż tekstu,
- domyślać się w trakcie czytania znaczenia nowych wyrazów na podstawie kontekstu,
- przeczytać i zrozumieć różnego rodzaju napisy informacyjne dotyczące tematyki programowej,
- wyszukać w krótkim, prostym tekście określone informacje,
- dokonać autokorekty błędów dotyczących wymowy i akcentuacji popełnionych podczas czytania,
- wyodrębnić w krótkim, prostym tekście poszczególne części i zatytułować je lub określić ich główne myśli,
- domyślać się treści tekstu na podstawie jego fragmentu lub tylko tytułu,
- ustalić porządek chronologiczny wydarzeń w krótkim, prostym tekście fabularnym,
- przeczytać samodzielnie ze zrozumieniem krótki, prosty tekst dydaktyczny zawierający słownictwo i konstrukcje morfosyntaktyczne objęte programem,
- posługiwać się słownikiem dwujęzycznym.
- określać kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę),
- określać intencje nadawcy/autora tekstu,
- rozróżniać formalny i nieformalny styl tekstu.

4.4. Sprawność pisania

Uczeń powinien:

- kaligraficznie pisać poszczególne litery alfabetu rosyjskiego oraz prawidłowo je łączyć,
- dokonać transpozycji tekstu drukowanego na tekst pisany,

- dokonać transpozycji dźwięków lub ciągów dźwięków na ich graficzne odpowiedniki,
- stosować podstawowe znaki interpunkcyjne,
- zapisać ze słuchu krótki tekst zawierający znane słownictwo,
- ułożyć i zapisać plan w formie pytań do opracowanego tekstu,
- odpowiedzieć pisemnie na pytania do opracowanego tekstu,
- zaadresować poprawnie kopertę,
- napisać telegram, pocztówkę, krótki list lub e-mail o tematyce objętej programem,
- wypełnić ankietę, formularz itp.,
- napisać bardzo krótkie streszczenie przeczytanego lub wysłuchanego tekstu, zawierającego znane słownictwo i struktury gramatyczne,
- napisać ogłoszenie do gazety lub do zamieszczenia w internecie (np. w celu nawiązania znajomości),
- zredagować krótką wypowiedź zawierającą charakterystykę wybranej postaci,
- zredagować bardzo krótką wypowiedź pisemną zawierającą fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- zredagować bardzo krótki tekst dotyczący tematyki objętej programem,
- wyrażać swoje opinie,
- zredagować bardzo krótkie wypracowanie na podstawie opracowanego wcześniej słowniczka tematycznego,
- podczas pisania korzystać ze słownika dwujęzycznego i ortograficznego,
- stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

5. Uwagi metodyczne dotyczące realizacji programu

5.1. Adresaci programu

Przede wszystkim należy mieć na uwadze, do kogo adresowany jest program. Dla młodzieży w wieku 13–15 lat charakterystyczna jest przewaga myślenia abstrakcyjnego nad konkretnym. Dzięki temu nauczyciel może więcej uwagi poświęcić poprawności gramatycznej wypowiedzi uczniów. Zasadne jest na tym etapie wprowadzanie objaśnień i komentarzy gramatycznych oraz tematyki na wyższym poziomie abstrakcji. Ponieważ uczniowie klas 7–8 szkoły podstawowej są już w stanie dłużej koncentrować się na jednym zagadnieniu, nauczyciel może wydłużyć nieco czas określonej aktywności językowej. Jednocześnie można ograniczyć czas przeznaczony na powtarzanie i utrwalanie podczas lekcji, przerzucając część tego typu zadań do indywidualnej pracy domowej ucznia.

Należy także zwrócić uwagę na fakt, że uczniowie w tej fazie rozwoju potrzebują innych elementów motywujących ich do pracy. Dotyczy to zarówno osoby nauczyciela, jak i treści nauczania.

Nauczyciel, oprócz tego, że jest osobą miłą i kontaktową, musi być przede wszystkim kompetentny i sprawiedliwy. Uczeń musi mieć świadomość, że jest to osoba, od której można się wiele nauczyć, dzięki której można się rozwijać. Młodzi ludzie w tym wieku wyczuleni są także na takie cechy, jak uczciwość czy sprawiedliwość. Jeśli nauczyciel posiada wymienione wyżej cechy, to z pewnością stanie się autorytetem dla swoich uczniów, a co za tym idzie, będzie mu znacznie łatwiej zmotywować ich do nauki.

Niezwykle ważne w tym kontekście są także treści nauczania. Zaproponowana uczniom tematyka musi być im bliska i wzbudzać ich zainteresowanie. Pamiętać także należy o tym, że najważniejsza jest treść wypowiedzi. Jej właśnie ma być przyporządkowane nauczanie wymowy, gramatyki, leksyki czy ortografii. Nauczyciel musi stworzyć podczas lekcji sytuację, w której uczeń chce zabrać głos, chce zaprezentować swój punkt widzenia na dany temat.

Niezależnie od wieku uczniów, na lekcji powinna panować atmosfera życzliwości i wzajemnego wsparcia. Uczeń musi czuć się bezpiecznie, wiedząc, że popełniony błąd nie narazi go na nieprzyjemności, lecz skorygowany, podniesie jego poprawność językową.

5.2. Wybór metody nauczania

Realizacja programu powinna prowadzić do osiągnięcia założonych celów. Sprawą niezwyklej wagi jest w tej sytuacji wybór właściwych metod nauczania. Kierować się tu należy przede wszystkim potrzebami, wiekiem oraz możliwościami uczniów.

Biorąc pod uwagę uczniów klas 7–8 szkoły podstawowej, stwierdzamy, że najbardziej zgodne z ich cechami rozwojowymi oraz potrzebami jest podejście komunikacyjne z elementami metody kognitywnej.

Podejście komunikacyjne stawia sobie za cel przygotowanie ucznia do skutecznego porozumiewania się w języku obcym w sposób adekwatny do danej sytuacji. Podczas lekcji stosowane są więc dialogi, symulacje, wywiady, odgrywanie ról, gry, zabawy i dyskusje prowadzone w parach i grupach. Poprawność gramatyczna, choć pożądana, nie jest tu najważniejsza. Należy zwrócić uwagę, że podejście komunikacyjne umożliwia nie tylko kształtowanie umiejętności skutecznego porozumiewania się, lecz także rozwijanie innych kompetencji, m.in. planowania pracy, efektywnego współdziałania w grupie, rozwiązywania problemów w sposób twórczy, praktycznego wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności, dokonywania samooceny.

Metoda kognitywna zaś za cel nauki uznaje wykształcenie u uczniów kompetencji lingwistycznej¹. Oznacza to, że znając określoną liczbę reguł gramatycznych, uczeń jest w stanie rozumieć i tworzyć nieograniczoną ilość poprawnych zdań w języku obcym. Kluczową rolę odgrywa tu intelekt, który umożliwia uczenie się i stosowanie reguł. Aby zdobyć tę kompetencję, uczeń powinien mieć kontakt z językiem obcym w sytuacjach dla siebie czytelnych.

Wybór metody nauczania pozostawiam nauczycielowi. Tę, którą wybrał on jako główną (podstawową), może uzupełniać elementami zaczerpniętymi z innych metod, które okażą się odpowiednie i skuteczne dla określonej grupy uczniów.

5.3. Rozwijanie poszczególnych sprawności językowych

Drogą do zdobycia kompetencji komunikacyjnej i lingwistycznej jest rozwijanie u uczniów czterech podstawowych sprawności językowych: rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania ze zrozumieniem, pisanie.

Jeśli rzecz dotyczy uczniów rozpoczynających naukę języka rosyjskiego, zastanowić się należy nad tzw. okresem beztekstowym. Nie wszyscy nauczyciele są przekonani o celowości jego wprowadzania. Z doświadczenia autorki programu wynika jednak, że jest to celowy zabieg w pierwszych kontaktach z językiem obcym. Biorąc pod uwagę wiek uczniów klas 7–8 szkoły podstawowej, należy go ograniczyć do 5–6 lekcji, które mogą mieć kapitalne znaczenie dla całego procesu nauczania języka. W okresie tym nauczyciel ma możliwość:

- zapoznania uczniów z podstawowymi informacjami dotyczącymi realiów społeczno-gospodarczych, historycznych i kulturalnych Rosji,
- uświadomienia uczniom znaczenia języka rosyjskiego we współczesnym świecie,
- wyrabiania u uczniów elementarnych nawyków artykulatoryjnych,
- osłuchania uczniów z językiem rosyjskim,
- wyposażenia uczniów w podstawowy zasób słownictwa i konstrukcji gramatycznych umożliwiających tworzenie najprostszych wypowiedzi oraz odbierania najprostszych komunikatów.

Osiągnąć to można poprzez:

- pogadanki z elementami dyskusji w języku polskim (wiedza realioznawcza),
- ćwiczenia imitujące,
- udzielanie odpowiedzi na pytania nauczyciela lub kolegów,
- zadawanie pytań kolegom lub nauczycielowi,

- reagowanie na polecenia nauczyciela,
- układanie minidialogów,
- układanie krótkich wypowiedzi.

5.3.1. Rozumienie ze słuchu

Sprawnością mającą zasadnicze znaczenie dla zaistnienia i prawidłowego przebiegu procesu komunikacji językowej jest sprawność rozumienia ze słuchu. Duże znaczenie dla skutecznego rozwijania tej sprawności ma dobór odpowiedniego tekstu. Powinien on być dostosowany do wieku i możliwości percepcyjnych oraz zainteresowań ucznia pod względem treści, jak i zawartej w nim leksyki oraz konstrukcji gramatycznych i składniowych. W czasie całego kursu językowego sprawą niezwyklej wagi jest stosowanie takich technik, które podnoszą efektywność procesu rozwijania poszczególnych sprawności językowych. Jeśli chodzi o sprawność rozumienia ze słuchu, to podzielić je można na trzy grupy:

1. Stosowane przed słuchaniem:
  - rozmowa wprowadzająca,
  - ilustracja nawiązująca do treści tekstu,
  - antycypacja na podstawie tytułu lub tematu,
  - asocjogram (skojarzenia tematyczne),
  - prezentacja nowego materiału leksykalnego, który pojawia się w tekście.
2. Stosowane w trakcie słuchania:
  - reagowanie adekwatne do usłyszanych poleceń,
  - słuchanie opisu ilustracji i jednoczesne rysowanie,
  - dobieranie ilustracji do usłyszanego tekstu,
  - układanie obrazków w kolejności odpowiadającej kolejności zdarzeń lub podawanych w tekście informacji,
  - zaznaczanie informacji zgodnych z wysłuchanym tekstem,
  - uzupełnianie luk w tekście,
  - uzupełnianie zdań,
  - notowanie określonych informacji.
3. Stosowane po wysłuchaniu tekstu:
  - ćwiczenia typu prawda – fałsz,
  - udzielanie odpowiedzi na pytania do tekstu,
  - układanie pytań do wysłuchanego tekstu,
  - streszczenie,
  - opowiadanie na podstawie wysłuchanego tekstu,
  - inscenizacja.

¹ Komorowska H., Metodyka nauczania języków obcych. WSiP. Warszawa 1999

Przykładowe zadania rozwijające sprawność rozumienia ze słuchu

1. Прослушай текст. Обозначь знаком «х» те предложения, которые соответствуют содержанию текста.

Косточка

(Бэль)

Купила мать слив и хотела их дать детям после обеда. Они лежали на тарелке. Ваня никогда не ел слив и все нюхал их. И очень они ему нравились. Очень хотелось съесть. Он все ходил мимо слив. Когда никого не было в горнице, он не удержался, схватил одну сливу и съел. Перед обедом мать сочла сливы и видит, одной нет. Она сказала отцу. За обедом отец говорит: «А что, дети, не съел ли кто-нибудь одну сливу?» Все сказали: «Нет». Ваня покраснел, как рак, и тоже сказал: «Нет, я не ел». Тогда отец сказал: «Что съел кто-нибудь из вас, это нехорошо; но не в том беда. Беда в том, что в сливах есть косточки, и кто не умеет их есть и проглотит косточку, то через день умрет. Я этого боюсь». Ваня побледнел и сказал: «Нет, я косточку бросил за окошко». И все засмеялись, а Ваня заплакал.

Л.Н.Толстой

1. Отец купил детям слив. ....
2. Ваня уже много раз ел сливы. ....
3. Когда никого не было в горнице, он съел одну сливу. ....
4. Ваня признался, что съел сливу. ....
5. Мальчику было очень стыдно. ....

2. Прослушай текст. Скажи, без чего не мог бы жить Адам.

Мне трудно представить себе жизнь без компьютера. Он стал для меня помощником в повседневных делах. Компьютер никогда не скажет «нет» или «у меня нет времени», он всегда мне поможет. Благодаря компьютеру и Интернету можно посещать музеи и галереи, слушать музыку, смотреть фильмы, играть в компьютерные игры. Можно также очень быстро получить нужную информацию, переписываться по электронной почте или писать разные тексты.

5.3.2. Mówienie

Następną sprawnością językową, mającą niesłychanie duże znaczenie dla komunikowania się, jest mówienie. Program zakłada rozwijanie zarówno mowy dialogowej, jak i monologicznej.

W pierwszej fazie nauczania wypowiedzi uczniów będą miały przede wszystkim charakter odtwórczy. Nauczyciel dostarcza uczniom wzorców oraz stwarza warunki do tworzenia

na ich podstawie własnych wypowiedzi. Wraz ze wzbogaceniem zasobu słownictwa oraz konstrukcji gramatycznych i składniowych można przejść do ćwiczeń produktywnych, które pozwalają uczniom stosować poznane środki językowe w nowych sytuacjach komunikacyjnych.

Jeśli chodzi o techniki rozwijające sprawność mówienia, to wymienić należy między innymi:

- odgadywanie treści zakrytej części obrazka,
- opis obrazka,
- wyszukiwanie różnic między obrazkami,
- zadawanie pytań do obrazka,
- opis historyjki obrazkowej,
- odpowiedzi na pytania nauczyciela lub kolegów,
- zadawanie pytań kolegom lub nauczycielowi,
- reakcja słowna adekwatna do określonej sytuacji,
- opis sytuacji,
- streszczenie,
- opowiadanie,
- recytowanie wierszy,
- odgrywanie określonej roli,
- przeprowadzanie i udzielanie wywiadu,
- odgrywanie dialogów w określonej sytuacji,
- wyrażanie oceny, opinii, poglądów.

Przykładowe zadania rozwijające sprawność mówienia

1. Скажи, что ты хочешь делать в свободное время. Употребь данные словосочетания:

пойти в кино, помогать маме, читать книгу, играть в баскетбол, бродить по Интернету

2. Скажи, что могла сказать Ира в данных ситуациях. Используй известные тебе выражения русского речевого этикета.

Ира встречает Марту на вокзале.

1. ....
Ира представляет Марту своим родителям.
2. ....
Марта входит в вагон поезда «Москва – Варшава». Рядом стоит Ира.
3. ....
Ира извиняется перед Инной.
4. ....
Ира благодарит Адама за подарок.
5. ....

5.3.3. Czytanie ze zrozumieniem

W początkowej fazie nauczania języka obcego rozwijanie sprawności czytania jest związane z ćwiczeniem zasad artykulacji i intonacji. Zasadne jest wtedy czytanie głośne (powtarzanie za wzorcem, czytanie chóralne, czytanie indywidualne), służące przede wszystkim opanowaniu techniki czytania.

Nauczycielowi oraz uczniowi zależy jednak na opanowaniu sprawności czytania ze zrozumieniem. Możliwie szybko przejść więc należy do czytania cichego, podczas którego uczeń ma określone zadania dotyczące jego treści. Wśród ćwiczeń rozwijających sprawność czytania ze zrozumieniem wyróżnić można także trzy grupy:

1. Stosowane przed czytaniem tekstu:
  - rozmowa wprowadzająca dotycząca tematu tekstu,
  - wypowiedzi na temat ilustracji tematycznie związanej z tekstem,
  - asocjogram (skojarzenia tematyczne),
  - przewidywanie treści na podstawie tytułu.
2. Stosowane podczas czytania:
  - dopasowywanie fragmentów tekstu do ilustracji,
  - dopasowywanie podpisów do obrazków,
  - układanie rozsypanych wyrazów w zdania,
  - porządkowanie rozsypanych zdań w logiczną całość,
  - dzielenie zdań na logiczne części (tzw. węże zdaniowe),
  - uzupełnianie luk w tekście,
  - uzupełnianie zdań informacjami z tekstu,
  - notowanie potrzebnych informacji,
  - wyszukiwanie określonych informacji,
  - zaznaczanie informacji zgodnej z treścią tekstu,
  - zaznaczanie (podkreślanie, zakreślanie markerem) zdań zawierających informacje główne.
3. Stosowane po przeczytaniu tekstu:
  - ćwiczenia typu prawda – fałsz,
  - układanie pytań do tekstu,
  - udzielanie odpowiedzi na pytania do tekstu,
  - układanie planu tekstu,
  - pisanie innego zakończenia,
  - streszczenie,
  - inscenizacja.

Przykładowe zadania rozwijające sprawność czytania ze zrozumieniem

1. Прочитай диалог. Скажи, где он происходит.

- Здравствуйте, доктор.
- Здравствуй, Антон. На что ты жалуешься?
- У меня повышенная температура, кашель и насморк.
- А горло у тебя болит?
- Да, немножко болит.
- Открой рот.
- Я надеюсь, ничего страшного?

- Не беспокойся. Ты заболел гриппом и должен три дня полежать в постели.
- А лекарства я должен принимать?
- Да, я выпишу тебе рецепт.
- Спасибо, доктор.
- До свидания.

2. Прочитай поздравительные открытки. По каким случаям Ира написала их своим друзьям. Подбери случай к открытке.

1. Дорогая Марта! Завтра тебе исполнится шестнадцать лет. Я желаю тебе, чтобы ты всегда была такой весёлой и красивой. Твоя подруга из Москвы

- A. С Новым годом.
- B. С именинами.
- B. С днём рождения.

1.	2.	3.

2. Дорогие друзья! Вот ещё один год от нас уходит. От всей души желаю вам счастья, здоровья и всего хорошего. Ира

3. Дорогой друг! Двадцать четвёртое декабря – это праздник всех Адамов. Я желаю тебе успехов в учёбе и чтобы ты всегда верил в свои силы. Твоя подруга Ира

5.3.4. Pisanie

Najrzadziej wykorzystywaną przez użytkowników języka sprawnością językową jest sprawność pisania. W procesie nauczania języka jest ona jednak niezwykle ważna i ściśle wiąże się z rozwijaniem pozostałych sprawności.

W początkowej fazie nauczania języka rosyjskiego praca koncentruje się na przyswajaniu przez uczniów liter alfabetu rosyjskiego oraz wyrabianiu w nich właściwych nawyków kaligraficznych i ortograficznych. Kształtując sprawność pisanania, na tym etapie należy przede wszystkim zwrócić uwagę na związek dźwięków z odpowiadającymi im znakami graficznymi. Procesowi temu towarzyszyć będą głównie ćwiczenia odtwórcze. Z czasem powinny one przejść w fazę ćwiczeń twórczych.

Należy pamiętać, aby nauka pisanania odbywała się zawsze na materiale językowym już przećwiczone. Powinniśmy ją prowadzić na tekstach, które może uczeń rzeczywiście będzie pisał w przyszłości w języku rosyjskim. Oznacza to w praktyce kształtowanie umiejętności:

- wypełniania formularza,
- wypełniania blankietu (np. na poczcie),
- wypełniania ankiety,
- pisanania kartki okolicznościowej,
- pisanania listu, wiadomości (e-mail, SMS),
- sporządzania krótkiej notatki na podstawie wysłuchanego lub przeczytanego tekstu.

W pierwszej fazie nauczania sprawności pisanania wskazane jest stosowanie technik takich jak:

- wypisywanie nazw przedmiotów na daną literę,
- tworzenie wyrazów z jednego długiego wyrazu,
- asocjogram (skojarzenia tematyczne),
- rozwiązywanie prostych krzyżówek.

Po utrwaleniu pisowni podstawowych wyrazów można przejść do ćwiczeń, które rozwijają pisanie jako samodzielną sprawność językową. Wykorzystać tu można następujące techniki:

- pisanie tekstu równoległego (np. wypełnianie formularza własnymi danymi na podstawie formularza już wypełnionego),
- podpisywanie rysunków,
- wypełnianie luk w tekstach zwartych i dialogowych,
- pisanie tekstów na podstawie słów – kluczy,
- pisanie początku lub zakończenia tekstu,
- opisywanie ilustracji,
- pisanie listu na podstawie podpunktów określających jego treść.

Przykładowe zadania rozwijające sprawność pisania

1. **Приближается Рождество. Напиши другу поздравительный e-mail.**
2. **Przebywa u ciebie koleżanka / kolega z Rosji. Wczesnym rankiem musisz wyjść, aby zrobić zakupy dla babci. Zostaw koleżance / koledze wiadomość, w której poinformujesz ją / jego:**

- dokąd poszłaś / poszedłeś,
- kiedy wrócisz,
- gdzie są produkty na śniadanie,
- co będziecie robić po twoim powrocie.

5.4. Planowanie pracy

Aby skutecznie realizować program, należy właściwie zaplanować proces nauczania. Planowanie dotyczy:

- całego II etapu edukacyjnego,
- poszczególnych lat nauki w klasach VII-VIII szkoły podstawowej,
- poszczególnych lekcji.

W planie uwzględnić należy przede wszystkim:

- treści programowe,
- cele nauczania języka i cele wychowawcze,
- wymagania programowe (przewidywane osiągnięcia uczniów),
- czas przewidziany na realizację określonych treści programowych,
- materiały wspierające proces dydaktyczny,
- techniki pracy.

Optymalny czas realizacji **Programu nauczania języka rosyjskiego jako drugiego w szkole podstawowej (od początku w klasie VII) to 2 lata po 2 godziny tygodniowo**. W celu pod-

niesienia skuteczności nauczania należy sformułować wymagania edukacyjne i podać je do wiadomości uczniom oraz rodzicom. Można to zrobić w formie **Planu wynikowego** lub **Przedmiotowego systemu oceniania**. Dokumenty te opisują oczekiwane wyniki nauczania, a zaprezentowany w nich materiał rzeczowy podporządkowany jest efektem dydaktycznym. Zawierają one więc zestaw wymagań edukacyjnych, z którymi należy zapoznać uczniów i rodziców.

Ponadto trudno wyobrazić sobie pełną i poprawną realizację programu bez dobrze opracowanego podziału materiału rzeczowego realizowanego w danym okresie czasu (semestr, rok szkolny) oraz opisu spodziewanych efektów dydaktycznych. Dotyczy to zwłaszcza młodych, początkujących nauczycieli.

5.5. Strategie uczenia się

Aby osiągnąć wysoki poziom efektywności uczenia się, uczniowie powinni poznać tzw. strategie uczenia się. Dzięki nim uczeń staje się bardziej samodzielny i przejmuje część odpowiedzialności za proces rozwijania swoich umiejętności językowych. Dzięki stosowaniu określonych strategii potrafi właściwie organizować własne uczenie się, szybciej zapamiętywać słownictwo, skuteczniej uczyć się gramatyki oraz rozwijać receptywne (czytanie i słuchanie ze zrozumieniem) i produktywne (mówienie i pisanie) sprawności językowe.

Uczeń klas VII-VIII szkoły podstawowej ma świadomość, że języków obcych będzie uczyć się jeszcze przez wiele lat, w związku z tym opanowane przez niego strategie na pewno okażą się przydatne w przyszłości.

Wybrane techniki samodzielnego uczenia się:

- zapamiętywanie słów poprzez tworzenie rodzin wyrazów,
- zapamiętywanie słów i zwrotów w kontekście,
- zapisywanie nowych słów i zwrotów na kolorowych kartkach i umieszczanie ich w widocznych miejscach,
- notowanie słownictwa do danego tematu w formie asocjogramu,
- notowanie słownictwa do danego tematu w formie mapy mentalnej,
- zwracanie uwagi na podobieństwa między językiem polskim i rosyjskim,
- zwracanie uwagi na internacjonalizmy – słowa, które w wielu językach brzmią podobnie,
- tworzenie łańcucha wyrazów, w którym ostatnia litera poprzedniego słowa jest pierwszą literą następnego,
- tworzenie grup wyrazów kojarzących się z danym kolorem, kształtem wielkością lub przeznaczeniem,
- wypisywanie wyrazów rozpoczynających się na daną literę lub przedrostek,
- poszukiwanie synonimów lub antonimów,
- przygotowywanie zestawu fiszek, na których na awersie zapisuje się słówko, zwrot lub zdanie w języku polskim,

- a na odwrócić w języku rosyjskim (ucząc się, można łatwo sprawdzić poprawność odpowiedzi),
- zwracanie uwagi na różnice w gramatyce języka polskiego i języka rosyjskiego (pozwala to unikać błędów wynikających z interferencji językowej),
- samodzielne odkrywanie reguł gramatycznych,
- sporządzanie tabel przedstawiających podstawowe typy deklinacji i koniugacji,
- uczenie się na pamięć tekstów wierszy i piosenek (warto połączyć tekst z pantomimą, tańcem, ubarwić go mimiką, np. recytować wiersz, rapując),
- ustne lub pisemne tworzenie historyjek z użyciem podanych wyrazów,
- tworzenie dialogów na podstawie schematów oraz samodzielnie układanie schematów do dialogów,
- przedstawianie znaczeń w formie graficznej,
- traktowanie zdjęć lub rysunków jako dodatkowego źródła informacji na temat treści tekstu.

6. Kontrola i ocena wyników nauczania

Systematyczna kontrola i możliwie najbardziej obiektywna ocena są ważnym, choć czasem niedocenianym, elementem procesu dydaktycznego. Mają one wpływ na motywację i samodyscyplinę uczących się. Aby jednak kontrola i ocena wyników nauczania przyniosły oczekiwany skutek, trzeba sobie uświadomić, że należy zminimalizować stres im towarzyszący.

Jak tego dokonać?

Po pierwsze, uświadomić uczniom na początku roku szkolnego, że błędy są czymś normalnym w procesie uczenia się języka obcego (nie myli się ten, kto nic nie robi).

Po drugie, uświadomić uczniom, że poprawiamy błędy po to, aby im pomóc dobrze opanować język.

Po trzecie, przedstawić uczniom swoje zasady korygowania błędów, uwzględniając także ich sugestie. Niech wypowiedzą się, jak chcieliby być poprawiani oraz jaki sposób korekty uważają za najefektywniejszy.

Po czwarte, zapoznać uczniów z systemem znaków korekcyjnych stosowanych w pracach pisemnych.

Po piąte, prowadzić swoistą statystykę błędów uczniowskich, analizować je z uczniami, a potem ćwiczyć poprawną wersję. Kontrolując i oceniając, zawsze należy pamiętać o postawionych sobie i uczniom wcześniej celach. Sprawdzamy przecież, czy zostały one osiągnięte. Zły wynik sprawdzianu to nie tylko porażka ucznia.

Jasno, konkretnie sformułowane cele ułatwiają opracowywanie sprawdzianów i ocenianie wyników nauczania.

Umożliwiają także uczniom dokonywanie systematycznej samooceny.

Nauczyciel, oprócz bieżącej kontroli w zakresie poszczególnych sprawności językowych, zobligowany jest także do przeprowadzania okresowych sprawdzianów wiedzy i umiejętności.

Kontrola bieżąca mobilizuje uczniów do systematycznej pracy oraz pozwala nauczycielowi zorientować się, czy dana partia materiału została opanowana w stopniu pozwalającym na przejście do następnej jego części. Powinna ona być dokonywana podczas każdej lekcji i dotyczyć wszystkich sprawności językowych.

Kontrola okresowa służy sprawdzeniu opanowania całości materiału realizowanego w określonym dłuższym odcinku czasu (miesiąc, semestr). Zazwyczaj jest to sprawdzian pisemny.

Przygotowując się do tego rodzaju kontroli, nauczyciel powinien:

- określić termin sprawdzianu,
- określić zestaw umiejętności, które będzie sprawdzał,
- określić zakres materiału językowego, który wystąpi na sprawdzianie,
- określić zestaw tekstów i ćwiczeń wcześniej realizowanych, które należy powtórzyć i utrwalić,
- zaprezentować kryteria oceny,
- zasugerować sposoby przygotowania się do sprawdzianu.

O wszystkich powyższych kwestiach nauczyciel powinien poinformować uczniów z odpowiednim wyprzedzeniem.

Konstruuje sprawdzian, nauczyciel musi ustalić, jaki procent poprawnych odpowiedzi odpowiadać będzie poszczególnym ocenom. Przy funkcjonującej skali ocen w skali 1–6 należy zachowywać równe przedziały. I tak na przykład, w teście obliczonym na 100 pkt. można zastosować następujące normy na oceny:

- 1–49 pkt. – niedostateczny
- 50–59 pkt. – dopuszczający
- 60–69 pkt. – dostateczny
- 70–79 pkt. – dobry
- 80–89 pkt. – bardzo dobry
- 90–100 pkt. – celujący

Jeśli jednak nauczyciel uzna, że przygotował test dość łatwy, może podwyższyć dolną granicę normy np. do 60% lub jeśli uzna, że przygotował test bardzo trudny, może ją obniżyć np. do 40%. Ciągłe jednak pamiętać należy o zachowaniu równych przedziałów procentowych między poszczególnymi ocenami.

Przy omawianiu wyników sprawdzianu najpierw należy wyeksponować dobre strony uczniowskich wypowiedzi czy prac. Dopiero potem wskazać na ich mankamenty i przeprowadzić określone ćwiczenia, które pozwolą uniknąć błędów w przyszłości.

Bibliografia

1. PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ (*ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej*).
2. Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, WSiP, Warszawa 1999
3. Dylak S., *Wprowadzenie do konstruowania szkolnych programów nauczania*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2003
4. Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, WSiP, Warszawa 1997